

520 My B

Ihsa pamahzifchana

~~L $\frac{63}{743}$~~

par

Lⁿ $\frac{63}{743}$

Sirgukohpfchanu.

Mihgá, 1865.

Drikkehís pee bilshu- un grahmata-drikketaja Ernst Plates.

1953

636.1

L. V. B.	
№	In. 317.669.

0299078909

Latvian State Library

No zensūres atvēršlēts. Mišgā, 11tā Sept, mehn. deenā. 1865tā gaddā.

Latvian State Library

Latvian State Library

Nad zilweks dsihwus raddijumus par tahdeem us-
skatta, kam pateesi irr dsihwiba, kad winsch ap-
dohma ka lohpi arri pateesi behdas un preekus sa-
juht: tad tahds zilweks arri par saweem sirgeem
apschlofees, tohs mihlehs, kohps un par teem
preezasees. Turpretti ja zilweks sawus lohpus lee-
fahs par maschinehm turroht, kam dsihwibas naw,
ja zilweks lohpus mohzi, tohs nekohpi un dohma,
ka lohpu **grubtas nopubtas** nefas ne-essoh:
tahds tad lai nebrihuahs, kad winnam arri no sir-
geem nefahda preeka un labbuma naw.

Stalli waijag' preefsch sirgeem labbu gaisu gabdaht, to be zaurwillfchanas atjaunohht un seemâ stalli paschu fultu turreht Grihdai wai kullam buhs zeetam un paslihpam buht, ka flapjums warr notezzeht un sirgi fausâ weetâ un tibri stahw. Kullâ un pabruggî nebuhs atmineem usaugfschu stahweht jeb zaurumeem un bedrehtm tur buht. Sillehm un reddelehm buhs labbuhm buht un greestu zorumus waijag' aistaisiht, ka gruschî un puttteki us sirgeem nekriht. Tahdam, kas gribbetu fazzihht, ka winnam preefsch ta darba rihli trubhtst, atbild kahds wihrs wahrâ Franlins, tâ: „Das irr flitts ammatneeks, kas noht newarr ar sahgi urbt un ar swahrpstu sahgeht, tas irr: rett ween irr eefpehjams, eerohfshus jeb waijadhsigus darba rihkus nohtes laikâ atrast.

Kas Amerikaneeschu fakkamu-wahrdu: Laiks irr nauda wehrâ neleef, tas fawu labbumu noslinko, wakkas brihdi un flittâ laikâ ne ko nedarridams, kad appafsch pajumta gan it labbi strahdaht un wissu pa reisi fataisihht warr.

Kummeki stalli no zitteem sirgeem schirti nepeeseeti stilling jaturr. Sirgs, kas sperr, irr jafschirr no zitteem sirgeem a kahdu starpâ listu kahrti; derriga leeta irr, ja brauzejs, kan tahds sirgs ustizzehts, stalli, sirgeem turumâ guff.

Ja nu preefsch sirgeem irr labba weeta gabdata un winn pa reisi barroti, tad arr pehz Flandeeschu wahrdeem warr ritte tees: Lauki labbi jafuhdo, sirgi labbi jabarro un abh nejataupa.

Pee barroschanas attal tas fakkams wahrds; prahtâ jaturr: Labba kahrtiba (eeritteschana) irr pufs barribas.

Seemâ, kad sirgeem nedauds darba, warr labbako barriba taupihht, ka pawaffarâ, darba-laikâ netruhttu. Seenam buh buht ar ween isfrattitam, ausahm isihritahm un rahzineem tibi nomasgateem. Ja seena mas, tad ar salmeem fajaukts jafogreesch jeb smalks jafakappa; barribas-taupischana irr, kad winn ihst fagreesstu woi ausas ar wisseem salmeem salausitas preefschâ leef.

Wezzam sirgam, kas ausu wais newarr faehst, jadohd eh flijas, ausu milti, maife, wahriti kartuppefi, fagreesst smalt feens, wifs ar uhdeni faflappehts.

Wakkarâ sirgeem wiffwairak barribas jadohd preefschâ, j tad winneem par nakti laiks ehst un ar to spehziinatees. Ard beefchi dohd sirgeem wakkarâ pee faules noeeschanas meeschu un falka, ka meeschî wakkarâ dohti muggurâ eijoht, be rihâ dohti, fuhdâs.

Naw pareisi, ja sirgus tuhdat, kad tee ehbuschi, pee darba jeb skreeschanas leef; tapatt arr, ja wairaf jeb ohtr' tik dauds barribas teem tad preekschâ leef, kad us tahlu un gruhstu zellu dohdahs. Schi barriba tad irr pasuddusi; jo tai naw laika sawahritees, un tapehz sirgeem zekahs daudsreis wehderâ spun-deschana un fahpes. Zagahda, ka katris sirgs fewischki, meerigi to preekschâ listu barribu apehd. Ja diwi jeb wairaf sirgi lohpa no weenas filles ehd, tad katris luhlo wairaf dabbuht, to labbi nesaehd, zaur to dauds ausu graudi paleef weffeli un nesawah-riti. Ausu grauds, kas weffels paleef, dohd tikpatt mas spehta, ka kahds ee-ehits lohka=gabbalinsch.

Sirgu nedrihst dsirdiht, kamehr winsch zaur darbu jeb gaisa fittumu sakarsis. Ja klizas pee rohtas, tad labbi irr tahs sirgeem stalli pahrnahfuschem doht, kahdas pahra sauwas uhdeni eemaisitas, preeksch muttes usprischinaschanas.

Waffarâ salka barriba jeb sehks no rihta jeb waffarâ japtauj, ne wifs tad, kad no faules wifs irr sakallis. Mahjâ to buhs pakrehfli glabbahst un par to gahdaht, ka nesakarst. Ja ahbolinu sauws plauj, tad irr labbi, ja to, ka Schweizi, ar uhdeni fasslappetu, lohpeem dohd. Ar rassu woi leetu jeb ar uhdeni flapsisch ahbolinsch lohpeem nekad skahdi ne darra. Gubbâ farsufschais irr barroschanai skahdigs.

Sirgeem, kurri arween weenahdi, tas irr, arween tai paschâ nolittâ laika un ar tik pat dauds barribas katru reis barroti, naw pee barribas nesawahrischanas jazeesch. Dauds weetas wedd sirgus trihsreis par deenu pee uppes jeb akkas dsirdiht. Skittâ laika labs brauzejs uhdeni stalli nessihis un nelits wifs saweem lohpeem truhfumu zeest. Ja kahdi sirgi kahse, (kleppo) tad peeiej katrâ spaini drusku karsta uhdens un eemaisi tur masumu miltu jeb klju.

Ja salmu pa pilnam, tad netaupi tohs pee kaisfchanas; bet ja teezi speests, taupihst, tad istratti no teem fuhdus tik dauds reis, zit ween warr. Saldati jahjameem sirgeem leef kreetnu kahrtu salmu appatschâ, lai mihksta weeta buhtu, un zaur to, ka arween fuhdus tuhdat prohjam flappe, warr lohpiini tihri buht, arr tad, ja tik mas salmu preeksch kaisfchanas irr.

Sirgi katru deenu japuzze. Kam tschetri sirgi lohpijami, atleef arr laiks preeksch winnu nopuzzeschanas. Darba-sirgi jaturr katrâ laika tihri; katru deen netihrumi, kas us ahdas nomettufchees, zaur srihteschanu jeb karschanu janosflappe. Ja sirgi apputtejuschi mahjâ pahrnahf, tad tee ahypus stalka janofkrahpe un dubtainas kahjas ar salmu wihtschki janotihra;

ja winni sweedraini un leetâ zaurmirkufchi, tad tuhdat, ka no-
juhgti, treetni janoflauka. Labs brauzejs gan sinnahs few lab-
bas puzzejamas-leetas, ka: fkrahpes, birsti un fwammi, eegah-
daht, lai arr kahdas puddeles allus woi tabbatas paffinas
buhthu garram jalaisch. Tahds sawus firgus nefad ahra newed-
dihs, ja papreefch stafka durwis teem, kad ween waijadfigs, ar
birsti peeres un kaffakrehpes, ar fwammi azzis un nahfs, netih-
rihs. Ja winnam balti firgi, tad tahds prattih ar fainneezi
fatift, un ja mas, katru swehtdeen drufku filta uhdens un masu
gabbalinu seepju dabbuht, ka sawus lohpus treetni notihriht.

Sirgu naggi naw japalaisch. Zaur palaidnibu jau dauds-
reis naggi irr samaitati un firgi nobeigti. Paffawi ne ilgat ka
feschas neddefas no weetas turrami tad par jaunu japahrkaff. Ja
paffawi par ilgi klahu paleef, tad naggi fchtihi aug un greifi
paleef. Slapjds fuhdds stahwoht, naggeem daschadas wainas
warr peemestees. Ja kahdam firgam labbi naggi un ilgi bes-
darba paleef, tad irr labbat paffawus noylehst, neta par feschahm
neddefahm ilgat apfaltu turreht. Preefch- un paffat-kahjas
reife jaapfaff, lai weenâ puffe nags naw augstas, zaur to ee-
schana neweenada un firgs wairat peekuhst. Sirgu paffawi
ne-affi jataifa; waijag luhloht winnus bes stohthem un spizzehm
peelift, jo tahdi firga eefchanu apgrubtina, notuffina un kahjahm
zaur usmihfchanu wainas darra.

Kallejam til no nagga janogreesch, zit weegli atlezz. No
naggu mallahm til dauds janodrahsch, zit no pehdejas apfalfcha-
nas peeaudjis. Pawiffam paffaws pehz nagga un ne nags pehz
paffawa jarifte.

Labbi irr naggus wifsmasaf katru swehtdeen ar kaut kah-
deem taukeem eefmehreht, lai mihtsti turrahs.

Sirgu leetas jafmehre un waijadfigi rihti jafataifa.

Schirras irr weeglakas un daschas lehtakas, ka fakkas, ket
til pee weegla darba wifswairat bruhfejamas. Tilkai labbas
fakkas eejuhgts firgs warr labbi wilft un wiffu fawu spehku
parahdiht.

Labs brauzejs par to gahdahs, ka winna wahgi, lamman-
nas, raggawas, arllis un ezzefchas labbi irr.

Preefch firgaleetu, ka arri preefch wahgu fmehrefchanas,
firgu tauki paschi teizamee. Wehl nemas naw apzerrehts, zit firgs
wehrts, kam dsihwiba panemta. No branga firga warr lihds
fintu mahzkinu tauku dabbuht, galka irr gauichi derriga preefch
zuhku barroschanas, un ahsemmes semmesstohpeji sunn, zit lohti
derrigi irr tauki preefch tauku fuhdoschanas.

Sirgi labbi un prahtigi jaaisjuhds, ne kad nejamohza, lai teem fahpès pretti turrotees zilwelam naw jaatdarra. Jauns firgs, tas pee aissjuhgschanas, eemauktu un apauschu usmaul-
 schanas jeb pee aptalschanas narrohts, paleef arween stuhrgal-
 wigs, prettigs, kohsch un sperr. Sirgeem, kurreem pee azzim
 nobersta spalwa jeb arr ahda norihweta, tas irr nahzis zaur
 knappahm fakkahm. Tas nenoteef ja fakkahm pohpi (willni)
 leef, jo tad warr drufftu plattakas buht. Sakkas pee usmaul-
 schanas labbi us augfchu jaturr, lai sirga galwa zaur appafsch-
 daffu eet, fur fakkas plattakas.

Dauds sirgeem, kam krehpes neteef kemmetas, tahs irr ne-
 tihroma pilnas un pinkàs sawehlufschahs un appafsch fakkahm
 pawiffam noberstas. Labs brauzejs saweem sirgeem krehpes katru
 deenu kemme, pirms fakkas usmauz, jau tahds wiffu spalwu
 glummi noftrahpe. Zapatt winsch irr nojuhgdams darr.

Staffa apauschus warr eemauktu weetà bruhleht, tapeh3 la
 tee lehtaki; tik lauschneem nebuhs muttè ne par augstu ne par
 semmu stahweht. Gemauktus woi apauschus usmauzohht nebuhs
 sirgam ar lauschneem pee sohbeem grubst. Lauschni papreefsch
 ar labbo rohku pee muttes leekami, tad ar kreifas rohlas ih-
 schki mutte jaatwerr un ar labbo rohku lauschni stary abbahm
 schaunahm weegli muttè jaeebihd.

Labbi mahzihts firgs pee wahgeem un kammanahm wests,
 pats weegli greefschahs ilksès jeb pee dihtsteles.

Sirgam nebuhs fahht eet ned3 apstahtees bes brauzeja us-
 faulfschanas; uffaulfschanai buhs ihsam wahrdam buht, gaischi
 iffazzitam un bes brehfschanas.

Sirgu außs samanna smalki. Slitti brauzeji breh3 wifs
 dittaki, fitt wifstiprati un teef wifsmasak paklaufti.

Uffaulfschana irr tschetrejada: Nuh — tpruh — greefees
 — atkaph. Wahzeefchi to isdarra ar fefcheem wahrdeem: Hoi
 — hui — har — hott — ho — huf.

Ja wesums gattaws, tad sirgus farikte us willfschanu tà là
 ar stuhystifschanas stannu (Wahzeefchi ar hoi); tad sirgi sawell
 strenges stihwi, un us to faulfschanu nuh! (hui) un pahtagas
 plihfschkinaschanu, nemmahs ar wiffu spehtu willt. (Wahzee-
 fchi tulfchâ brauldami hui weetà arri falka: „fort,“ t. i. proh-
 jam). Pee peeturreschanas falka brauzejs tpruh (hoh) it garri,
 paleef pats tai azzumirkli stahwoht, rohku un pahtagu, to ar
 ween us augfchu turreja, ussemmi laisdams.

Ja gribb lai firgs us kreiso pussi greefschahs, tad falka:

greesees! (har) un no pazeltas pahtagas ar labbo rohku, sirgs manna, kà, ja wiasch neklaußhs, ar pahtagu us labbeem fahneem fitteenu dabbuhs. Tà eet sirgs tif ilgi us kreiso puffi, zil ilgi pahtaga tà pazelta stahw.

Ja sirgam buhs us labbo puffi greestees, tad to wahrdu greesees (hott) fakhoht, waijag pahtagu sirgam mannoht tà turreht, ka ar to sirgs us kreiseem fahneem fitteenu warr dabbuht, ja wiasch us labbo puffi negreestohs.

Tahda grohßschana naw waijadfiga, ja ar grohßscheem ween to warr isarriht.

Ja wairak ka weens sirgs preeffsch wesuma juhdsams, tad jajuhds kà kuhtrakee us labbo puffi paleef kur tee wairak appatsch pahtagas irr un ahtree jeb wehl ne-eemahziti, jauni sirgi, kam pahtagas newaijag, kreisâ puffi juhdsami, kurri wehl tà jaatfeen, ka sawâ ahtrumâ par zitteem wairak nedabbu wilft. Englandeeschi labbu braujeju fauz par labbu „pahtagu.“ Pahtaga lai netrappj, tomehr ar ween irr gattawa kad waijadfigs us trappischanu.

Arklam, kur diwus sirgus preeffschâ juhds, buhs tà eeritetam buht, ka wellena us labbo puffi kriht, ka jaunu ne-eemahzitu sirgu, kas pa waggas eetschu wehl neproht drohschi eet, warr kreisâ puffi, us waggas ahropuffi litt.

Pee arkla, kurru ar weenu rohku warr apfahrt greeft, kà arr pee ezzechas, warr fazziht greesees (har — herum jeb hott — herum) un pahtagu tàpatt walkoht, ka pee brauffchanas.

Pee atpakkat-kahpinaschanas fakka: atklahp! (huf) un palihds ar grohßscheem; pee atklahpinaschanas ar wesumu braujejs ar labbo rohku nemm pawaddu, pahtagu ar kreisa rohku turr swarrukahrts wihsê sirgam preeffschâ un palihds pee faklahm jeb dihsteles, atpakkat stumt. Ar faklahm bes pakkat schirrahm jeb lenzehm atpakkat kahpinaschana irr gruhata. Wesumu atpakkat stumt daudsreis naw eespehjams, bet neapdohmigi neschehligi braujeji to taf gribb isdarriht, sirgam ar pahtagas lahtu par purnu fisdami un pee pawaddas ar tahdu warru raustidami, ar tahdu tee paschus rattus warretu pastumt; schi sirgu nopuhleschana irr par welti. Dauds sirgeem teef zaur schahdu pahridarrischanu samaitati lohzeffi, tàpatt ka zaur atpakkatturreschanu pee leija eeschanas no kalna. Labs braujejs arween sawus sirgus taupa un fargahs no winneem wairak pagebreht, ka wiini spehj.

Moschehlojami tee lohpiini, kas tahdu braujeju rohtas fritusch, kas gan itt labbi tohs weeglus usfaußschanas wahrdu

ün zittus faprobthamus preelfchraftus finn, bet pehz teem nedarra. Daudsreis pee arfchanas zaur arraja pafcha neusmannifchanu, zaur lahdu alkmini jeb ka zittabi, arklis teel no fawa zekka ifdfihts, zaur fo wagga woi par fchauru jeb par plattu teel, arrajs tad tuhdat brehz, firgus lahd un ar pahtagu itt stipri kuff. Teizamam generakam — Saffchu-femmes marschal-lam irr taifniba, faktoht, ka fchahbds brihfhds diwfhajjigs lohps (zilweks) irr netaisnis. Ja firgs par dauds ufweenu woi ohtru puffi nezefka eet, kad brauzejs naw klah, jeb labbi naw groh-fijis, tad paleef uf firgu tit dufmigs, ka tad jo wairaf brehz, grohfhus raufka, firgu itt stipri un dauds ar pahtagu jeb lahdu kohku fitt un arr patt par galwu jeb purnu! Ta paleef nab-bags fchetrfahjigs lohps diwfhajjiga lohpa (zilweka) mukfiba par uppuri.

Wiffi braujeji ta nedarra; jauni puifchi, kas fawus fir-gus mihle, kas fo par gohdu turr, ka teem labbi firgi brauzami, to par netaisnibu un faunu turretu, ja winnus ar tahdeem firgu-bendehm, kurri tiffai brehz, lahd un fitt, weena kaffe fahditu.

Braujejam, kas firgu pee pawaddas newedd, waijag groh-fchu; bet dauds braujejeem irr grohfschi par firgu mohzitfchanas eerohfscheem; winni ar teem eemauktus jeb apaufchus ta raufka itt ka pee kahdas nejusdamas woi nedfihwas buhfhchanas. Tahds firgus arri dabbu redseht kurreem zaur tahdu eemauktu woi apaufchu raufstifchanu mutte jehla faraufstita jeb fchaunas eepleh-ftas! Zaur tahdu pahridarridamu raufstifchanu firga fchaunas nozeetejahs, ka pehzaf mas warr fajust. — Ar grohfscheem tit jawell, newifs jarauj un jaraufka.

Wehl reis peeminnaams, ka firgi, kad nojuhgti un ftallt jeb uf gannibahm weddami, pa preelfch irr itt glihti, ka agraf faz-zihfs, janopuzze. Kad tas irr padarrihts, tad kauj winneem drufku feena woi fahli ehst, un pehz tam dohd aufas jeb fo zittu un uhdeni preelfcha.

Ja firgi negribb feenu jeb fahli ehst, ja winneem flahpst un mutte irr faufa, tad teem warr, ja naw fakarfufchi, weenu pufspaini ne wiffai auffta uhdens dsert doht; wehkat dohd winneem attal uhdeni zif patihf.

Pehdigi, preelfch gulleht eefchanas labs braujejs eet wehl reis fawus firgus apftattihf, aprauga weenu pehz ohtra un pilda reddeles ar bariibu preelfch naktts. Ja gruhfs darbs preelfcha, tad winfeh teem arr wehl aufas dohd, nobihda fuhdus no pa-faifchu wirfas un palaischus nolihdfina; uf fo tad tahds, ka

Schweizu ganni darra, preefch gultâ eefchanas wehl fîrnigi luhds Deewu wiffas raddibas tehnu, lai winsch tohs „mihkus lohpus“ swehti.

Preefchrafti brauzejem.

1. 2. Strengehm un zittahm faitehm pee dihstetu wahgeem un kammanahm buhs ihfahm buht, lai sirgi weegli weegli warr peeturreht un dihsteli ka waijag pagrohfiht. Sirgi weens no ohtra til tahf jaseen ka tee us flitta zetta warr wattigafi eet. Semneeku sirgi jaseen plaschati.

3. Ja gribb fahft brautt, tad papreefschu sirgi us preefschu jayadsenn, lai strenges teel taifni iswilltas un sirgu truh-tis pee fakkahm, ka tee pee usfaufschanas warr reisè willt.

4. Ja kahds sirgs ar labbu nefahf willt, tad jafargahs ar pahtagu jeb kohku to dsiht; zaur to teel leetas farausittas un sirgs samaitahs.

5. Ahtri sirgi irr gan drihs arween zaur brauzeju wainu samaitati. Ja pirmajs, kam jauns sirgs mahzams, irr flitts, neisweizigs brauzejs, tad tas sirgs warr katrureis samaitahs tapt. Ahtru, trammigu strgu zittu pulkâ nebuhs ar pahtagu walbihf un dsiht, bet tur pretti ar tahdu ar labbu jarunna un janogaida, kamehr winsch pats no fewim eefahf labbi eet.

6. Kas pahtagas neproht labbi bruhfeht, tas nefad labs brauzejs buhs.

7. Ja flinkam sirgam gribb weegli fist, tad ar pahtagu jalaisch us ribbahm wiff' gaxram fahneem no tahs puffes, fur ahtris sirgs naw preefschâ. Us guhschahm un paslehpeneš nebuhs fist, jo zaur to sirgi eerohd spert.

8. Ja ar weenu fitteenu nepeteef, tad fitt ohtru un treschu, katrureis drufku stipraki, kamehr ta eet, ka waijaga. Schahdâ wihsè sirgs eerohd no pahtagas bihtees, irr fargatees. Ar pahtagu nebuhs fist, ka ween tad pateef waijadfigs. Ja fitt, tad newaijag, tad par wolti sirgu mohza; irr sirgs ahtris un jautris tad winsch strees, eewainohs ar eemaufteem mutti jeb zittadi ka sawainosees, arri zaur leelu un ahtru publeschanohs lohzeffus, ihpaschi zeffagallôs, samaitahs pee to ir wifs aissjuhgs daschbrihd warr fajukt. Labbam brauzejam gandrihs wiff labbat peeteef, sirgu, kas fahf klendereht, pee wahrda fauft.

9. Labbam brauzejam nebuhs sirgus no rohahm islaist un schai buhs stingrai un nepakustinajamai, ka kahdam muhram

un turflaht tà lohkanai, tà tehrauda rakstamai spalwai buht. — Ja firgi bes brauzeja usraudsischanas ün pahtagas eet, tad tee neweenadi eedami par daudj nomohzahs.

10. Tà us leela ta us masa zeffa pa eebraultu weetu, grambru jeb fleedi jabrauz, tapehz ta tur sirgeem weeglaka eeschana, masaf spehta waijadfigs un tee tik drihs nepeekuhst.

11. 12. 13. Wesumu nekad par smaggu ne buhs safraut un brautschanas ahtrums buhs buht pehz wesuma smaggu-ma un zeffa. Semneekam, kam arween netiff us leelzet-teem jabrauz, jafargahs wesumu par smaggu safraut, un tapehz, ta tee neifdeenas us brautschanas ween stahw, teem schiglak jabrauz, ta tahdeem, kam arween brautschana. Wahgòs, arklâ un ezzeeschâ, darba sirgeem freetneem soh-teem jaet. Bet, jaleek wehrâ, lehnať jadsenn, kad zeffch jeb laufs flifts un gruhťs.

14. 15. 16. Prett kalnu jabrauz lehnať; ja brauzeens irr garfch, tad labs brauzejs gabbalinu pabrauzis, sirgus, brihtinu peeturredams, atpuhtina. Zapeetur irr tahdâs weetâs, kur zeffch labs, lai attal weegli warr eefahť brauft; peeturroht buhs tahdu afmini appatsch rattu pabihdiht, lai wahgi atpaktat neeet, kad firgi drufku atskahpahs. Wintch arr nebraufs wiťs tai-fni prett kalnn, bet kur tik warrehs, brautschanu paweeclinahs, paschkihi us labbu woi kreifu puffi braufdamas.

Rattu saturetajs (rihťs, ar to rattus sature, lai negreeschahs no kalna nobrauzoht) irr it waijadfiga leeta, jo brauzejs zaur to rihťus un sirgus no sawainoschanas iffarga.

17. 18. Labs brauzejs sirgus par wolti nekawe us zeffa jeb frohgòs, bet ar teem us mahju dohdahs, lai agrak stalli jeb gannibâs teef un tur jo ilgak palift warr. Ja brauzejam us garra zeffa puffedeenas = jeb nakts-kohrteta waijadfigs, tad tahds labbu stalli (frohgâ labbu steddeli) un tur tahdu weetu melle, kur zitti firgi ar winna sirgeem nedabhu spahrditees, ned winnu barribu apest. Ja firgi negribb uhdeni dsert, tad tee drufku miltus jeb klizas eemaifa. Kad barroschanas laifs par ihfu, tad sirgeem wehl nenojuhgteem, katram weenu jeb diwas mahrzinas maifes dohd un prohjam brauzoht uhdeni. Pee barroschanas buhs sirgus, ja tik ween warr, katrureis nojuhgt. Daschi brauzeji irr palaidnigi un flinki peedferschanai padewuschees, daschas stundas no weetâs, wihnuschòs woi frohgòs, fltâs istabâs pee allus un brandwihna sehdedami, neleefahs par saweem nabbaga sirgeem neko sinnohť, ta teem preefch durwim aufstumâ, wehja un leetu gruhťi jazeesch. Tahdeem buhtu loh-pumohzitaju sohđiba

pelnita alga. Schahdi sirgu bendes dohma, ka tee jau daubf darrijufchi, ja sirgeem kahdu kufchiti flitta feena pee kahjahm pamettufchi, Turpretti labs brauzejs irr newarredams sirgus nojuhgt gahda, ka winna sirgi katris dabbu sawu dattu barribas ka katrureis pehz kahrtas.

Sirgi no pahrsaldefchanas, kas teem kochti flahdiga, ar leelu gahdaschanu jafarga; aufstumâ un leetû tee naw jaturr. Kad japeetur un sirgus newarr stalli list, tad jau papreefsch lehnaf ja brauz, lai sirgi fakarfufchi un sweedraini naw jaatstahda; ja warr, buhs winnus apfegt un atfal braukt, zit ahtri ween warrams.

19. Blaffam juhdsameem sirgeem buhs weenadâ dabbâ un weenâ spehkâ buht; ja kuhtris un ahtrais, nestipris un stipris sirgs blaffam fajuhgti, tad flintajs to labbo famaita. Daudsreis irr labbak ar trim sirgeem braukt, nefa pamehrli (aisfihli) par zettortu sirgu peejuhgt un barroht.

20. Brauzeja azzim ar ween sirgu preefschâ uf zeffa katris zilwefs Jareds, ka pee laifa warr iffargatees. Brauzejs, kas sawus sirgus nemihle, kam naw luste par winnu labbumu gahdaht, zit ween spehjams, kas winnu darbu neluhfo uf wiffadu wihsi weeglinahf, kas ka fnausdams, neleefahs tahfaf redsoht, ka tif sawu sirgu astes, — tahds peln, ka winnam newis sirgus bet ehsefus braukt dohd un — tee arri negribb, ka winneem teef pahri darrihts.

Starp semneekem, kam wiffwairaf pa flitteem zeffeem jabrauz, kam labbiba no laukeem, feens no ptawahm, malta no mescha un fuhdi pa wiffam bes zeffa un sleedes jawedd; kam uf laukeem pah arrumeem, gahweem un grawahm, pa stahweem kalnu fahneem augschâ un leijâ jabrauz, — tur warr dabbut labbus ismannigus brauzejus redseht. Tahds brauzejs nepaleef stahwoht, ja kahda gruhfa weeta preefschâ, tahds neapgahsch wesumu, nefaraufsta leetas un nefalausah wahgus; ja winsch arr defmitreis peetur, defmitreis winna sirgi, tam uffauzohf, katrureis no jauna duhschigi welf: jo winni faproht un mauna, ka waijadsigs irr ar wiffu spehku fanemtees.

Brauzejs, kas sawus sirgus mihle, puhlejahs labbpraht, ratta-faturretaju tikreis uflist woi nonemt, ka waijadsigs. Pat no masaf stahwahm kalnu-pagahsahm leijâ eijohf, sirgi ahtraf peekuhst, jo winneem zaur wahgu smaggumu dshiteem atpaffaf turredameem ahtraf jaeet, ka kad prett kalnu eet. Ja braujejam kahds paligs, tad rattu-faturretaju warr glufchi weegli rittigâ laikâ uflist un nonemt; kad winsch weens patz, tad tam daubf-

reis japeetur un jauspasse, to derrigaku azzumirkli atrast, tad tas darrams. Ja to par agri darra, tad sirgeem wahgi ar fatureteem ratteem par welti lihds ihstai weetai gruhti jawelt, fur pagahsa eefahfahs; ja turpretti rattus par wehki faturr, tad warr notift, ka wahgi us pagahsas, ahtri fahf leija schautees un sirgi tohs wairs newarr fatureht.

Kur pagahsa beidsahs, tur rattu=fatureretajs janonemm. Sirgu mihletajs, to turr par kaunu, ka pee dascheem brauzejeem irr gaddijeas, kas aismiggufchi jeb peedsehrufchi buhdami rattu=fatureretaju leija nonahfdami tuhdat naw atnehmufchi. — Ja us klaija lauka kahda kalna augfcha jabrauz, tad tik schkihbi jabrauz, ka wahgi tik negahschahs; ar wesumu arween taifni no kalna leija jabrauz. Schahda braufschana irr kalnainds widdos, fur waijadfigu zellu truhkums, par leelu stahdi; jo ruddenos ta eebrauktas wahgu fleedes us tihromeem, paleef pawassaros daudsreis par dsitkeem grahweem. Schahdos kalnu fahnos us lauteem, fur taifitu zellu naw, ar rattu=fatureretaju ween wairs nepeeteef, tur ratti ar kehdehm jafaturr, daudsreis naw deefgan, ja pakkafas rattus ween faturr, waijag ir preefsch rattus fatureht.

Ritfchus brauzohs nebuhs brauzejam ar wahgeem taifni par eelu rennehm jeb grahweem braukt, bet schkihbi lai grubdeens neteef stipris zaur to pedderes un affis warr pahrlaust.

Ja tomehr pahr grahwi jabrauz, kahdi plawas dauds atroh-dahs, tad flitti raddinati sirgi jeb tahdi, kas jau kahdureis fur fastiggufchi, gribb ar weenu lehzeenu pahrlehft; tadeht, ka strenges jeb aijjuhgs tohs atpakkat turr, winni rihtus farauستا jeb grahwi friht. Labbi raddinati sirgi eet lehni pahr grahweem, zaur to, ka winni usmannigi kahjas pahrsperre un ka wehrfchi garreem fohfeem eet. Preefsch-ratteem buhs lehnam pahr grahwi pahreet, un tad tik, kad pakkafas-ratti jau grahwi eefschah irr, sirgi stipri jafadsenn, ka no grahwa ahrâ teef.

Brauzejam papreefsch jafinna, pahr kahdahm weetahm buhs jabrauz, kahdi kawekli tam preefschah nahs, un pehz to wesums jataifa. Labs brauzejs nefad wesumu par smaggu ne frau j nefad ar leelu un smaggu wesumu neleppojahs, bet ar to gan, ka nefad stahwoht ne paleef un sirgus par dauds nenomohza.

Kalnainds widdos waijadsetu ihpafchi glufchi weeglu wahgu, kurrus braujeji, ja waijadfigs warr turreht; us teem leef masaf wirfu, tee pahreet weeglat kawekkeem un ar winneem arr warr wairaf darba padarriht, ka ar smaggeem wahgeem, us to diwreis tik dauds usfrau. Ar weena sirga wahgeem warretu

wairak darba padarriht un tee buhtu par zitteem wairak teizami, ja zaur to wairak nemakfatu, ka pee katra sirga un katreem wahgeem sawa brauzeja newaijadsetu.

Amerikaneets Mareis, tas isflawehets sirgu-waldsinatajs fakka, ka „ihstam sirgu kohpejam tik patt mas bailibas, ka dufmibas buhs pasiht.“ Ta arri tahds brauzejs buhs drohschs, bet turklaht arr lehns un apdohmigs; winna sirgi to bihfees bet arr mihlehs. Winsch nekad nepeedserfees, jo peedsehrejs newarr pats sewi faturretees un sawus sirgus nepawiffam ka waijadjigs waddiht; winsch buhs zihstigs, darbigis, mihlehs kahrtibu un tihribu. Kad tahda sirgi pee wahgeem jeb arkla juhgti, tad winsch wiffur daudj darbu un wiffu labbi ar winneem padarrihs. Ja listens winnu deenestneeka kahrtâ un weeta lizzis, tad winsch arr arween peeklahjigi un ustizzigi usweddisfees, dsihfees saweem preekschneekeem wiffu pa prahtam isdarriht un buhs teem padewigs. Tad irr arr brauzeja (puhrmannâ, ohrmannâ un kutschera) ammatas labs un jauks, un kas scho ammatu tai schè isteittâ wihfè peepilda, atraddihs winnâ gohdu, meeru un labbumu.

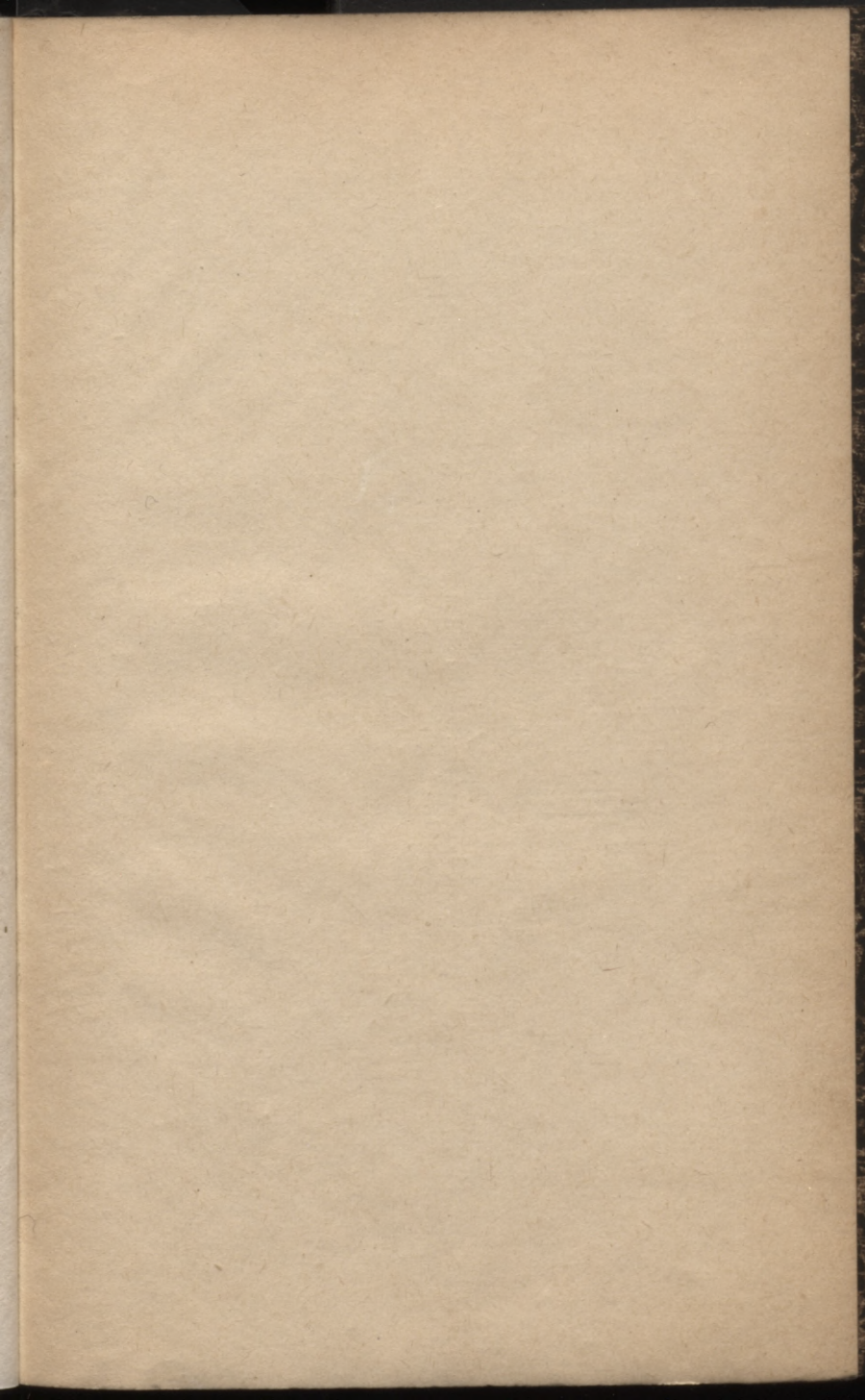

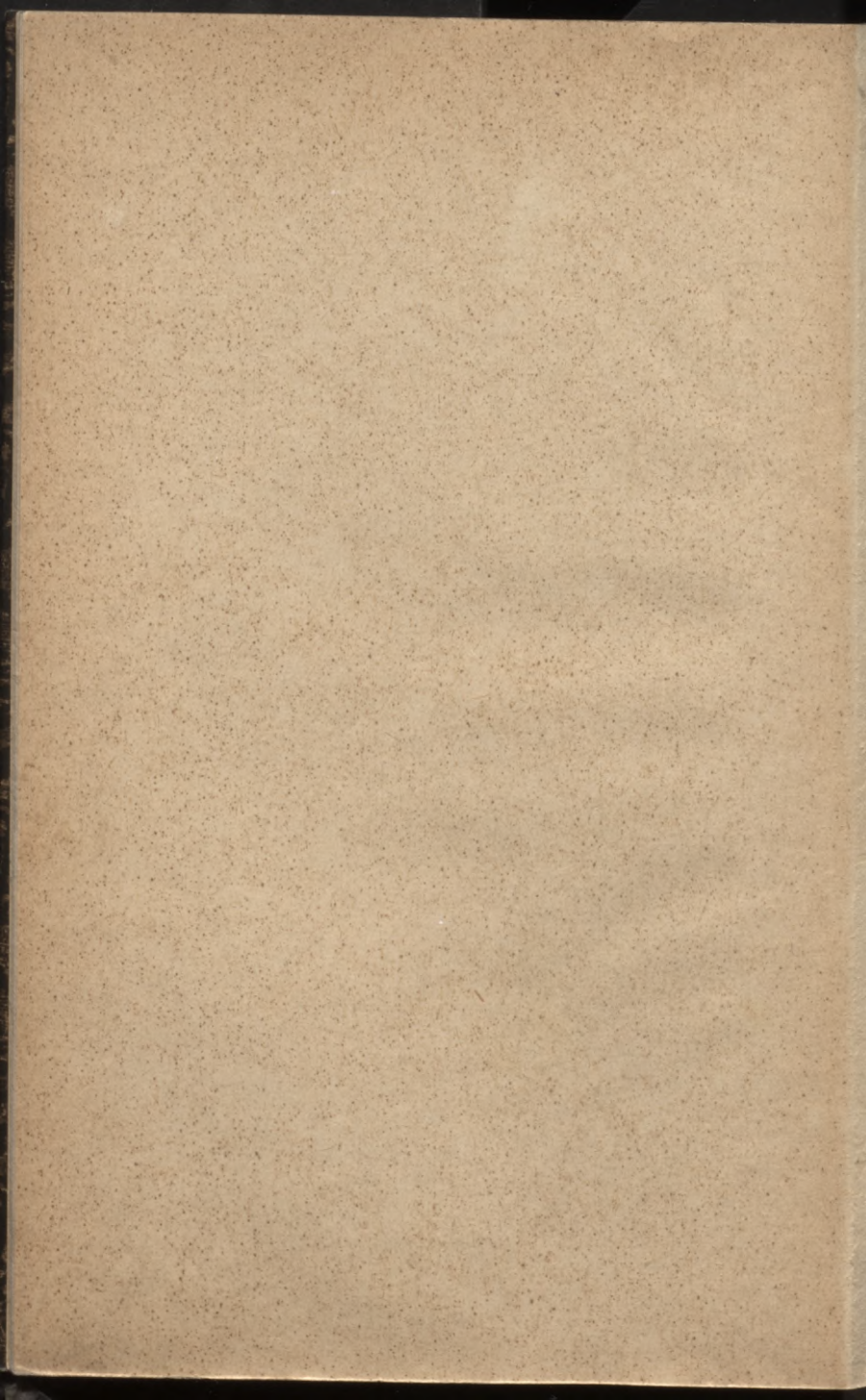
52151

1
3
3
1
2
2
3
1

९ २१५

30
LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309078909

130